

szociológusként fejtett ki gazdag irodalmi munkásságot. Éveken át volt a Magyar Társadalomtudományi Társulat főtájkára, és e minőségében gyakran képviselte Magyarországot külföldön a nemzetközi szociológiai kongresszusokon (Bécs, Zürich, Genf, Párizs). Szociológiai és elméleti politikai tanulmányai, könyvismertetései főleg a *Társadalomtudomány* című folyóiratban jelentek meg, amelynek 1942-től 44-ig társszerkesztője is volt. Számos szociológiai és politikaelméleti előadást tartott 1929 és 1941 között a Magyar Társadalomtudományi Társaságban, a Protestáns Irodalmi Társaságban, a Sol Clubban, valamint külföldön is (Párizsi Magyar Ház és nemzetközi kongresszusok).

Nyugdíjazása után, 1949 és 1961 között műfordítói tevékenységet folytatott. Például a következő munkákat ültette át oroszról magyarra. *A. M. Jegolin*: Gorkij és az orosz irodalom, *A. M. Ragyiscsev*:

Utazás Pétervárról Moszkvába, *Szaltikov-Scsedrin*: Külföldön, *I. A. Goncsarov*: A „Pallada” fregatt, *V. Scserbina*: Alekszej Tolsztoj, *J. Danyilin*: Maupas-sant, *M. Jelizarova*: Balzac, *M. Bobrova*: Mark Twain.

Trócsányi Györgynek az előbbiekből vázolt, sokoldalú kulturális tevékenysége közül időben és jelentőségében is a könyvtárosi munkássága emelkedik ki: a könyvtárügy tekintélyes egyénisége volt. 1973-ban halt meg Budapesten, 77 éves korában, „a régi könyvtáros-generáció egyik utolsó tagja”-ként (lásd a *Könyvtáros*, 1973. 9. számát). Könyvtárosi, kulturális működését a jelen és a jövő nemzedékek nem feledhetik el.

Jónás Károly

Szász Károly

1905—1980

1927 szeptemberében, frissen szerzett bölcsészdiplomával a zsebében lépett a Székesfővárosi Könyvtár szolgálatába, ideiglenes havidíjas tisztviselőként. Nem volt könnyű abban az időben elhelyezkedni, a pályázók magas összeköttetéseket vettek igénybe bármilyen értelmiségi állásért. A legifjabb Szász Károly, az országszerte ismert és becsült család tagja azonban nem akármilyen állást keresett, hanem könyvtáros akart lenni. 38 esztendő múlva ugyanabból a szobából, úgy szólván ugyanattól az asztaltól ment nyugdíjba, saját elhatározásából, munkatársai kérését szerényen elhárítva, mint a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár feldolgozó osztályának vezetője, az egész magyar könyvtárórsadalomban tisztelt és szeretett szakember. Minden képessége és adottsága megvolt a könyvtári munkához: irodalmi, művészeti, történelmi és még külön teológiai ismerete is, legendás rendszerezete és rendszerező érzéke, türelmes kintartása, őszinte emberszeretete. Szerencsésen találkozott a neki megfelelő munkakörrel is: az osztályozással, katalógizálással, gyarapítással és a tájékoztatással.

Szabó Ervin és munkatársai annak idején az ország legjobb nagykönyvtári katalógusának alapjait rakták le, amelynek

továbbfejlesztését a két háború közötti kurzus gyenge könyvtárpolitikája, vagy később, az ötvenes évek elejének szakmai igénytelensége sem rontotta el. Nem véletlen, hogy 1949 után a nagy történelmi múltú könyvtárak is a Fővárosi Könyvtár katalógusainak mintájára építették ki új katalógusrendszerüket. Szász Károly ennek a katalógusépítésnek volt mestere. Sohasem tekintette öncélúnak az árnyalt és pontos címleírasi szabályokat — amelyek országos szabványosításában maga is kiemelkedő szerepet játszott —, mindig a teljes feltáró rendszer eszközeként alkalmazta őket. Csoport-, majd osztályvezetőként is ragaszkodott ahhoz, hogy maga is részt vegyen a cédulák besorolásában, az utalók és a választólapok készítésében. Nagy tájékoztatási gyakorlata révén az igényesség kárára tett engedmény nélkül is figyelembe tudta venni az olvasók szempontjait.

Nyugdíjazása után is bejárt még dolgozni a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárba, egykori vezetői munkáját azonban átadta a fiataloknak, és szerényen csak ügyeleti szolgálatot vállalt a tájékoztatásban. November 22-én kísértük utolsó útjára. (—)

Lapozgató

● **BETHLEN GÁBOR SZÜLETÉSÉNEK 400. ÉVFORDULÓJÁRÓL** a tudományos ülésszakokon, kiállításokon kívül alkalmi és tudományos kiadványokkal is megemlékezett az ország. Ezek sorában a maga nemében páratlan a **BOJTI VERES GÁSPÁR DICSOÍTÓ ÉNEKE BETHLEN GÁBOR TISZTELETÉRE** című hasonmás kiadvány [Bp. 1980]. Bojti Veres Gáspár 1595 táján született, és a debreceni kollégium tógátus diákjaként a fejedelem ösztöndíjával került a heidelbergi egyetemre. Ez a panegiris az első ismert műve: nem objektív történetírás, hanem szubjektív költészet. A szerző hazájától távol énekel arról a fejedelemről, aki a jobbágyfiak tanulási szabadságát törvénybe iktatta. Bojti később Bethlen Gábor életének korai szakaszáról (1614) történelmi művet is írt. A dicsőítő ének Tóth Béla szakavatott, kitűnő fordításában, Makkai László utószavával először kerül az olvasókhoz. A szemet gyönyörkedtető könyvet a **Hazafias Népfront Bethlen-emlékbizottsága** adta ki. (L. I.)

● A **BUDAPEST** című folyóirat minden számában folytatódik a fővárosra vonatkozó válogatott irodalom jegyzékének közlése. Csomor Tibor összeállításának már nincs hátraléka: valamennyi szám egészen friss kiadványokat és folyóiratközleményeket vehet számba.

● A **VASI SZEMLE** elmúlt évi harmadik száma közli Káldos Gyulának, a Celldömölki Városi-Járási Könyvtár igazgatójának Celldömölk könyvtári kultúrája a XVIII. század közepétől 1945-ig című írását, amely a tárgyalt korszak egyházi gyűjteményein kívül két magánkönyvtárral — köztük Kresznerics Ferenc kéziratokat és 200 ősnymatványt is magában foglaló könyvgyűjteményével —, valamint az 1837-ben alapított Kemenesaljai Kaszinó könyvtárával, továbbá a különféle egyletek könyvtári törekvéseivel is foglalkozik.

● A **LEVÉLTÁRI ÉVKÖNYVEK** újabban megjelent kötetei közül felhívjuk a figyelmet a **SOMOGY MEGYE MÚLTJÁBÓL** című, 1980-as kiadású, rendkívül gazdag tartalmú tanulmánykötetre. A Somogy megyei Levéltár 1970 óta minden évben megjelenteti évkönyvét, amelynek nemcsak az ad országos jelentőséget, hogy a megyei kutatókon kívül a megyéből elszármazott és más, neves történészeket is foglalkoztat, hanem az is, hogy minden tanulmánya fontos hozzájárulás az országos történelmi kutatásokhoz, illetve ezek egy-egy részterületéhez. Például **Kanyar József** tanulmánya (Népiszkola Somogyban a XIX. század első felében) a magyar oktatásügy történetén kívül adalék a tanítók, a jegyzők, a falusi értelmiség társadalmi rangjának alakulásához; **Laczkó Andrásé** (Sárközy István arcképe) a magyar felvilágosodás irodalmának történetéhez, **Andrássy Antalé** (Noszlopy Gáspár szolgabírói éve) a szabadságharc történetéhez. És még néhány cím és név a kötetből: Egy középnemesi család a középkori Somogyban (**Borsa Iván**); A somogyi konvent II. Ulászló-kori oklevelei... (**Komjáthy Miklós**); Megye és haladás a reformkor derekán (**Varga János**); Somogy megye közlekedési hálózatának kialakulása a XIX—XX. században (**Erdősi Ferenc**); Adatok a népoktatás Somogy megyei történetéhez (1881—1918) (**Kelemen Elemér**); A Balaton... Magyarországi idegenforgalmában (1945—1975) (**Gertig Béla**) (472 l. — 88 Ft). — A **HAJDÚ-BIHAR MEGYEI LEVÉLTÁR ÉVKÖNYVE VI.** jelzésű kötet tanulmányai között szintén több olyan olvasható, amely kitekint a megye határain túlra (például **Béres András** írása: Szabó Pál és a „Kelet Népe”, vagy **Kállay Istváné** a nagybirtok-kormányzat 1711 és 1848 közötti levéltári forrásairól), sőt a mai országhatárokon túlra is (pl. **Perjés Gézáé** Bihar megye 1728. évi adóösszeírásának gépi feldolgozásáról, **Papp Kláráé** Bihar XVIII. századi magánföldesúri birtokairól). E levéltári évkönyv nagy értéke az is, hogy rendszeresen közli a megye helytörténelmi bibliográfiáját (a mostani kötetben az 1975. év helytörténelmi irodalmát vette számba **Bényei Miklós**), továbbá, hogy a visszakeresést név- és helységmutatóval könnyíti meg. (1979. [1980.] 259 l. — 30 Ft) — A Hajdú-Bihar megyei Levéltár közleményei nevű sorozat 15. száma egyetlen témával foglalkozik: „S A HOZZÁÉRTŐ DOLGOZÓ NÉP OKOS GYŰLEKEZETÉBEN HÁNYNI-VETNI MEG SZÁZ BAJUNK” címmel, Gazdag István szerkesztésében a megye tanácsainak 1950 és 1954 közötti történetére vonatkozó dokumentumokat tesz közzé a tanácsrendszer létrehozásának 30. évfordulója alkalmából. E dokumentumok között könyvtári vonatkozásúak is olvashatók. (1980. 67 l.)